

■ Людзі і лёсы

Размежаваныя сем'і

Беларусам з вёскі Ракі, каб бачыцца са сваякамі, трэба прадаць... карову

Гэтая літоўская вёсачка, што знаходзіцца за 200 метраў ад нашай мяжы, практычна не адрозніваецца ад беларускіх. Людзі тут гавораць пераважна на «трасянцы». Глядзяць па тэлевізары беларускія каналы. Размаўляюць са сваякамі, якія жывуць па той бок мяжы, па беларускіх сім-картках. «У нас тут 100 дамоў, але жыхароў значна меней. Вёска з кожным годам радзее. Большасці ўжо пераваліла за 70. Я ў свае 53 адзін з маладых», — усміхаецца Іван Саковіч і запрашае ў хату. На паліцах адразу кідаюцца ў вочы кнігі Быкава ды Караткевіча. Ля ног гаспадара, які жыве адзін, — кот. Марсіка дачка прывезла ў Ракі з Беларусі, каб татку было не так сумна. Іван Якубавіч з 2008 года мае літоўскае грамадзянства. Але лічыць сябе беларусам і, што ўсцешыла, распавёў сваю гісторыю на чысцоткай беларускай мове.

«І НЕ ПРЫЎДЗЕ БРАТ ДА БРАТА...»

— Вёска Ракі спрадвеку была беларускай. Некалі яшчэ мой прадзед купіў тут зямлю. А пасля дзесьці ў 40-50-х гадах яна і яшчэ чатыры беларускія вёскі адышлі да Літвы. Не магу сказаць, чыё гэта было рашэнне, можа, якія начальнікі на шашлыках падзялілі (усміхаецца)...

Раней было добра: жыхароў памежнай зоны прапускарлі праз спрашчаны прапускарны пункт па некалькі разоў на дзень. Дастаткова было паказаць пашпарт. У пачатку 2003 года ўвялі візавы рэжым... А далей — горш...

— Мая жонка ў той час працавала настаўніцай у беларускай школе. Да вёскі Дудкі Шчучынскага раёна ад нас рукой падаць — усяго 5 кіламетраў. Яна ездзіла туды штодзень на ровары. 15 красавіка 2003 года Света выехала на працу — і раптам вяртаецца. Кажы: пагранпераход закрыты. Я давай высвятляць, што здарылася. Аказалася, закрылі 23 спрашчаныя пункты па ўсім памежжы, сярэд іх і наш. Усе былі ў роспачы. Бо ў нашай вёсцы няма такога дома, каб у Беларусі не было сваякоў ці могілак.

«І што цяпер... не прыйдзе брат да брата», — разводзілі рукамі ракаўцы.

Але, дзякуй Богу, нас усё ж такі пачулі. З 2008 года пункт пагранпераходу пачаў працаваць на пастаяннай аснове, няхай толькі 3 дні на тыдзень...

Старэйшыя браты Івана Якубавіча жывуць у Беларусі: адзін за пяць кіламетраў ад Ракаў, другі — за дзесьці. А як спрашчаны пункт закрылі, дык даводзілася ехаць да іх у аб'езд праз Гродна: 200 кіламетраў туды і столькі ж назад. Гэта, вядома, не толькі нязручна, але і дорага. Таму Іван Якубавіч і пачаў звяртацца да чыноўнікаў па абодва бакі мяжы з просьбай, каб вярнулі ім пункт пераходу.

— Калі пісаў лісты ад свайго імя, то на іх нават не адказвалі. Тады я вырашыў арганізаваць суполку беларусаў Літвы «Надзея». Людзі мяне падтрымалі. Беларускі бок спісваў усё на літоўцаў, літоўскія чыноўнікі

адказвалі, што гэта беларусы ўпартацца, маўляў, мы хоць сёння адкрыем. Так і ківалі адзін на аднаго пяць гадоў. Але, дзякуй Богу, нас усё ж такі пачулі. З 2008 года пункт пагранпераходу пачаў працаваць на пастаяннай аснове. І хоць толькі 3 дні на тыдзень, але гэта вялікае шчасце, што мы можам ехаць да сваіх родзічаў наспрасткі.

У Марсіка, які жыве з Іванам Саковічам, таксама беларускія карані.

«ЖОНКА НЕ ВЫТРИМАЛА І ПАЕХАЛА ШУКАЦЬ ШЧАСЦЕ НА РАДЗІМУ»

— Святлана крыху не дачакалася адкрыцця пагранпераходу... Паехала шукаць шчасця ў Шчучынскім раёне. Пасля разводу сын застаўся са мной, а дачка з'ехала з мамай у Васілішкі.

— Вы хочаце сказаць, што жонка вас пакінула праз праблемы з пераходам, бо хацела часцей бачыцца з роднымі?

— У тым ліку і гэта. Тут працы ёй нармальнай не было. Яна настаўніца біялогіі, вывучыць жа літоўскую мову настолькі, каб можна было вучыць дзяцей, не так проста. Жонка не змагла прыстасавацца да новага жыцця. Не ведаю, як ёй, а мне непрыемна. Але гэта яе рашэнне, яе права.

— У вас не было жадання кінуць усё і пераехаць у Беларусь услед за жонкай?

— Яно і было. Я аграном па спецыяльнасці, мог бы знайсці працу

і там, але... Тут дзедаўская зямля, дом, свая справа... Я фермер: займаюся пчоламі, вырошчваю жыта, грэчку, авёс і прадаю. Маю 19 гектараў зямлі, 9 з іх пад лесам. Я не мог проста так усё гэта кінуць. Трэба ж было падымаць дзяцей, дапамагаць... І цяпер падтрымліваю іх. Дзеці паступілі ў Беларускі эканамічны ўніверсітэт: сын цяпер на другім курсе, дачка — на першым.

— Вы можаце падарожнічаць па еўрапейскіх краінах без візы. Дзе вы былі за гэты час, што бачылі?

— Нідзе далёка не быў. 2 гады таму ў Турцыю з'ездзіў пагрэцца ў цёплым моры. Бываю ў Польшчы калі-нікалі па патрэбе.

— Гаспадарка замінае? — узгадваю я адгаворкі сваіх бацькоў.

— Якраз гаспадарка мне не замінае. Яе амаль няма. Кот і пчола. Усё ж такі я не настолькі шмат зараб-

Ад ускрайку вёскі да мяжы — рукой падаць.

год, цяпер — дзве аднаразовыя. У астатніх выпадках даводзіцца плаціць. Аднаразовая віза каштуе 25 еўра. Шматразовая для літоўцаў з беларускімі каранямі — 60 еўра на 3 месяцы. На год і болей — 150 еўра. Як мне аднаму, дык яшчэ нічога. Сусед жа сабе візу зрабіў і жонцы — заплаціў 300 еўра. Гэта ж цэлая карова. Пра пенсіянераў наогул маўчу...

— Іван Якубавіч, а вы б хацелі, каб увялі бязвізавы рэжым для ўсіх?

— Вядома.

— Але ж вы згубілі б свой бізнес?

— Не настолькі ён тут вялікі, каб моцна яго шкадаваць. Былі гады, калі за тыдзень рабіў да 20 віз. Цяпер 2-3 вязу. Важу, каб не сядзець на месцы. Толькі што саларку апраўдавае той заробак.

— Беларусы таксама карыстаюцца гэтым новаў адкрытым пунктам пагранпераходу?

— А як жа! Тыя, хто жыве ў памежнай зоне. Яна сёння складае 5 кіламетраў. Добра было б, калі б яна пашырылася да 30. Гэта б разгрузіла міжнародныя пункты. Я ўздываю пытанне не раз: калі чалавеку трэба ў суседнюю вёску, ён мае візу і не вязе ніякіх тавараў, навошта яму ехаць па крузе, стаяць у чэргах. Няхай бы прапускарлі праз спрашчаныя пункты пагранпераходу, якія пустуюць. Зараз абмяркоўваецца ідэя стварэння малога памежнага руху ў гэтым рэгіёне. Але, ведаецца, калі будучы доўга думаць над гэтым пытаннем, то неўзабаве не будзе каму ехаць. Прыгранічныя вёскі выміраюць... У 2003 годзе, калі закрылі наш пункт пераходу, на першы сход прыйшло 120 чалавек. Патрэба была вельмі моцнай. Праз пяць гадоў, што давялося чакаць, большасць з тых людзей, нават калі б і хацела некуды паехаць, не змагла б, здароўе не дазваляла. Некаторыя з іх не дажылі да таго моманту...

Усе былі ў роспачы.

Бо ў нашай вёсцы няма такога дома, каб у Беларусі не было сваякоў ці могілак.

Калісьці вёска Ракі была напоўнена дзіцячымі галасамі. Аб гэтым сведчыць нават тое, што тут была школа. Цяпер закінуты будынак мясцовай вернікі прыстасавалі пад царкву і касцёл. Прычым, што цікава, усё гэта ў адным пакоі. З аднаго боку — праваслаўныя абразы, з другога — каталіцкія.

— Найбліжэйшая ад нас царква знаходзіцца за 9 кіламетраў, у беларускай вёсцы Першамайск. Да таго, як закрылі памежны пункт, усе праваслаўныя ездзілі туды. Цяпер да нас прыязджае бацькошка з Друскенікаў. Праўда, рэдка, толькі па вялікіх святах, бо 100 кіламетраў — гэта няблізкі свет. Ксёндз жыве значна бліжэй, таму прыязджае ў Ракі часцей. У нас у вёсцы, як і ў Беларусі, здаўна пануюць рэлігійная павага і талерантнасць. Напрыклад, калі свята ў майго суседа-каталіка выпадае на будны дзень, то я, барані Божа, не пайду секчы дровы. І наадварот.

Калі казаць пра адрозненні... У вёсках, дзе жывуць мае браты, і па сёння адзначаюць народнае свята — запаскі. Першы раз выганяюць кароў у поле ўсёй талакой. Кожны бярэ нешта з сабой. І ладзяць своеасаблівы банкет на полі. Калі каровы супакояцца, людзі сядваюць, частуюць адно аднаго, абмяркоўваюць вясковыя пытанні. Я спрабаваў аднавіць гэтую традыцыю ў Раках, не атрымаўся. У нас больш адчуваецца заходні ўплыў, усе сядзяць па сваіх «норах». Па той жа бок мяжы нейкая большая згуртаванасць. Хоць і тут беларусы, і там...

Надзея ДРЫНДРОЖЫК.

Фота аўтара.

Мінск — Вільнюс — Ракі — Мінск.

Паводле слоў міністра замежных спраў Літвы Лінаса ЛІНКЯВІЧУСА, у перамовах аб спрашчэнні візавага рэжыму паміж Еўрасаюзам і Беларуссю ёсць прагрэс. «Перагаворны працэс актывізаваўся пасля Вільнюскага саміту Усходняга партнёрства. У сакавіку было апошняе пасяджэнне, на якім абмяркоўвалася гэтае пытанне. Як хутка атрымаецца ратыфікаваць пагадненне аб спрашчэнні візавага рэжыму, мне складана сказаць, паколькі усё залежыць ад беларускага боку».

Аляксандр ГЕРАСІМЕНКА, прастаўнік грамадскай кампаніі «У Беларусь і Еўропу — БЕЗ ВІЗЫ!»: «Беларусь — адна з краін Усходняга партнёрства, у якой няма спрашчанага візавага рэжыму. І гэта пры тым, што ў нас самы нізкі ўзровень адмоў у выдачы віз у параўнанні з іншымі — 0,3%. Гэта звязана ў першую чаргу з тым, што беларусы — неверагодна законапалухмяная нацыя вандроўнікаў. Таму яны, можна сказаць, заслужылі, як мінімум, зніжэння кошту консульскага ўзносу да 35 еўра». Па прагнозах Аляксандра Герасіменкі, пагадненне аб спрашчэнні візавага рэжыму можа быць падпісана на саміце Усходняга партнёрства, які пройдзе ў 2018 годзе ў Эстоніі.

ЗВУК
народнай культуры
ад Янкі Крука і Аксаны Катковіч

РАБІНА — дрэва з прыгожымі белымі кветкамі ўвесну і сакавітымі чырвонымі ягадамі ўвосень, у нашых продкаў стала сімвалам жаночай долі — спачатку нявесты, а потым маладой жанчыны.

♦ Лічылася, што дрэва стварыў Сатана і «апаганіў ягады арабыны, каб нанесці людзям шкоду, ад таго яны і зрабіліся горкімі». Але Бог убачыў, што лісце на рабіне нагадвае крыж, і

забараніў чалавеку секчы гэтае дрэва.

♦ У той жа час чырвоны колер ягад звязваў рабіну ў народнай свядомасці з ахоўнай магіяй. Каб засцерагчы сваю гаспадарку і хату ад нячыстай сілы, з боку вуліцы руплівы гаспадар абавязкова саджаў некалькі рабінавых дрэў.

♦ Гронкі рабіны вешалі ў хляве, каб у каровы не знікала малако, у якасці надзейнага абярэга і ўпрыгажэння раскладвалі іх паміж шыбамаі вокнаў на зіму.

♦ Крыж, выраблены з рабіны, ахоўваў чалавека ад ліхога вока і іншых непрыемнасцей.

♦ У шматлікіх рэгіёнах рабіну выкарыстоўвалі ў час першага выгану жывёлы ў поле. Пастух галінкай гэтага дрэва гнаў на поле кароў, якія яшчэ не цяліліся.

♦ Ахоўную ролю выконвала рабіна і ў вясельным абрадзе. Ёю ўпрыгожвалі хату, падворак, ягады клалі ў абутак жаніх і нявесты, імі ўпрыгожвалі розныя стравы на сталі і, вядома ж, вясельны каравай.

♦ Рабіна неслы ў сабе і негатывную інфармацыю. У народзе лічылі, што гэтае дрэва — прытулак нячыстай сілы. Таму знахары, калі чыталі замовы, адсылалі хваробы, праклены і суроки менавіта на рабіну.

♦ У шматлікіх месцах існавала строга забарона ламаць галіны рабіны, рваць кветкі, выкарыстоўваць яе на дровы. Па-першае, на рабіну адсылалі хваробы і праклены, і той, хто ссячэ гэтае дрэва, возьме на сябе непрыемнасці. Па-другое, рабіну лічылі «помслівым»

дрэвам, і той, хто прынясе яму шкоду, сам хутка памрэ.

♦ Нягледзячы на горкі смак, нашы продкі ведалі цудоўныя лекавыя ўласцівасці ягад рабіны і выкарыстоўвалі іх як у якасці лекаў, так і ў ежу, з іх выраблялі настоі, віно, квас, адвары, іх запякалі ў каравай, варылі варэнне і г.д. Ягады рабіны нарыхтоўвалі на зіму пасля першых прымарозкаў, якія «вымаражвалі» гаркату з ягад. Гронкі рабіны падвешвалі ў халодных месцах пад дахам хаты ці ў сенцах.

♦ Вялікая колькасць ягад на рабіне прадказвала сцюдзёную зіму. Прыкмяталі, што ў год, калі не паспяваюць ягады рабіны, «не бывае ні добрага лета, ні цёплай восені».